

УДК 37.016:73/76(477.8)"1984/2024"

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-3-49>

Андрій ШТОГРИН,

orcid.org/0000-0002-0668-6037

доктор філософії з дизайну,

викладач кафедри дизайну

Київського національного університету будівництва і архітектури

(Київ, Україна) *ashtogryn@i.ua*

Антоніна ШТОГРИН,

orcid.org/0000-0002-1861-0590

старший викладач кафедри дизайну

Київського національного університету будівництва і архітектури

(Київ, Україна) *antoninastogryn29@gmail.com*

ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВЧОЇ ОСВІТИ У МІСТАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ 1984–2024 РР.

Стаття присвячена особливостям, історичним передумовам, порівняльним характеристикам, у період поч. ХХ ст. – 20-х рр. ХХІ ст., відображенню специфіки формування та розвитку локальних початкових художніх закладів Кам'яця-П., Ковеля, Червонограда (Шептицького). У роботі простежено еволюцію художньої образотворчої освіти через призму історичних і соціокультурних передумов від поч. ХХ ст. Обставини, домінування соціалістичного реалізму радянського часу, з акцентацією на централізовані пропагандистські штампі генеральної лінії, пізніші послаблення керівної партійної ролі, лібералізації, децентралізації, період національного самовизначення, регіональне самовираження через образотворчу діяльність, модерні форми, фахового та кадрового забезпечення. Громадське та суспільне сприяння трансформації самосвідомості, усвідомлення національно-культурної ідентичності. Потреби сучасної організації життя міста. Приведено порівняльні характеристики, аналіз особливостей відновлення, зародження, умов, наведено приклади, історичні аналогії, організації навчальної підготовчої образотворчої освіти, що формується під впливом соціо-культурних, політичних обставин регіону. Розглянуто ключові, формотворчі етапи процесу становлення, еволюції мистецької освіти: від архаїчної, через радянську до модерної.

Стаття пропонує орієнтовний порівняльний аналіз подібних за характерними ознаками, образотворчі освіти в містах т. зв. обласного підпорядкування, вектори подальшого розвитку, регіональні європейські тенденції і технологічні нововведення.

Ключові слова: Образотворча, мистецька підготовка, мистецька освіта, художня школа, мистецька педагогіка, освітня трансформація, західний регіон України, мистецьке життя, Ковель, Червоноград (Шептицький), педагогічний аспект, порівняльний аналіз, генеза мистецької освіти.

Andriy SHTOGRYN,

orcid.org/0000-0002-0668-6037

Doctor of Philosophy in Design,

Lecturer at the Department of Design

Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture

(Kyiv, Ukraina) *ashtogryn@i.ua*

Antonina SHTOGRYN,

orcid.org/0000-0002-1861-0590

Senior Lecturer at the Department of Design

Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture

(Kyiv, Ukraina) *antoninastogryn29@gmail.com*

COMPARATIVE ASPECTS OF THE TRANSFORMATION OF THE SYSTEM OF PREPARATORY ART EDUCATION IN THE CITIES OF THE WESTERN REGION OF UKRAINE 1984–2024

The article is devoted to the features, historical prerequisites, comparative characteristics, in the period of the beginning of the 20th century - the 20s of the 21st century, reflecting the specifics of the formation and development of

local primary art institutions in Kamianets-Podilskyi, Kovel, Chervonohrad (Sheptytskyi). The work traces the evolution of art education through the prism of historical and socio-cultural prerequisites from the beginning of the 20th century. Circumstances, the dominance of socialist realism of the Soviet era, with an emphasis on centralized propaganda stamps of the general line, later weakening of the leading party role, liberalization, decentralization, the period of national self-determination, regional self-expression through visual activity, modern forms, professional and personnel support. Public and social promotion of the transformation of self-consciousness, awareness of national and cultural identity. The needs of the modern organization of city life. Comparative characteristics are given, analysis of the features of restoration, origin, conditions, examples, historical analogies, organization of educational preparatory visual education, which is formed under the influence of socio-cultural, political circumstances of the region. The key, formative stages of the process of formation, evolution of art education are considered: from archaic, through Soviet to modern.

The article offers an approximate comparative analysis of similar in characteristic features, fine arts education in cities of the so-called regional subordination, vectors of further development, regional European trends and technological innovations.

Key words: *Fine arts, art training, art education, art school, art pedagogy, educational transformation, western region of Ukraine, artistic life, Kovel, Chervonohrad (Sheptytskyi), pedagogical aspect, comparative analysis, genesis of art education.*

Постановка проблеми. Процеси громадсько-політичної трансформації заходу України ХХ ст., передумови, які відображають складний перехід через радянську академічну – до моделі сучасного освітнього простору. Існує суперечність між консервативними програмами, закладеними 40-80 рр. ХХ ст., з сучасними потребами мистецтва, дизайну. Західний регіон посідає мистецькі традиції з вагомою національною складовою, як показує порівняльний аналіз локальних шкіл, зміни в освіті, які залишаються предметом вивчення. Поява персоналізованого сектору художньої освіти ґрунтовно змінюють ландшафт образотворчої підготовки. Дослідження полягає у визначенні, як образотворча підготовка адаптується до сучасних викликів протягом останніх 40 рр. та що з елементів радянських практик трансформується для сучасних потреб.

Актуальність: Роль міст середньої величини (стотисячників) у збереженні мистецького та кадрового потенціалу західної України. Значення підготовчої образотворчої освіти в умовах змін естетичних парадигм. **Об'єкт дослідження:** Процес формування художніх та фахових умінь та навичок у дітей та молоді. **Предмет:** Структура, методика, еволюція художніх шкіл, студій та приватних практик Кам'янця-Подільського, Ковеля та Червонограда. **Мета:** Виявити закономірності, особливості, спільні тенденції та локальні особливості художньої образотворчої освіти в обраних містах.

Найбільш детально аналізує мистецьку культурну освіту України ХХ ст. Сергій Михайлович Волков у навчальному посібнику “Мистецька освіта в культурі України 90-х років ХХ століття”. Київ 2014 р. З аналізом мистецької освіти навчальних закладів дослідження переходу до нових освітніх моделей, проблем, пошук шляхів входження в європейський культурний простір. Автор пропонує власний погляд на мистецьку

освіту України різних періодів, зокрема: 20-х, 30-х та 60-х років ХХ століття.

До обставин формування, характеристики локальних освітніх осередків підготовчої художньої образотворчої освіти, необхідно додати, що в аналіз потрапив перелік міст т. зв. “обласного підпорядкування” цілком довільно, за критеріями кількості населення, умовно, до ста тисяч, доволі розвинутою інфраструктурою, промисловістю і органічними змінами соціально-політичних уподобань, здатних до реформаций та розвитку, активної консолідації навколо ключових подій та цінностей, здатності до суспільної динаміки перетворень. Спроможних на організацію інституційних закладів, де відбувається підготовка художніх кадрів.

Базові потреби сучасного культурного життя цивілізованого міста включають в себе декілька обов'язкових аспектів. Серед них – забезпечення потреб підготовчої мистецької освіти для підготовки підростаючого покоління, кадрове забезпечення, матеріальна база мистецьких навчальних осередків, наявність, або динаміка до організації місцевих закладів сучасного культурного життя. Виставкові площі та осередки необхідні для демонстрації досягнень художньої творчості.

У містах обласного підпорядкування 80-х років ХХ ст. на загал сформовано підготовчу інфраструктуру та образотворчий базис. Місцеві бюджети до певного рівня забезпечували елементарні фінансові, матеріальні і кадрові потреби.

До обраних міст з настанням 90 рр., початків міграції населення, додаються географічно-соціокультурні чинники впливу. Близькість до кордону Ковеля та Червонограда сама у собі мала б служити натяком на інтеграцію в європейський мистецький простір, який, фактично був відсутній, окрім латентних форм соціально-господарської дифузії. Тому, певною мірою відповідно, цілком самодостатній туристичний статус посідав умовно

лиш Кам'янець як історичний архітектурний пле-нерний центр.

У кожному з трьох прикладів існують власні історичні передумови, проте, на кінець ХХ ст. вони мають подібну чисельність. Відомо, що Кам'янець-Подільський з двох (умовно) художніх дитячих закладів, окремих осередків для індивідуальних занять, дитячої художньої школи та школи мистецтв нараховував біля 400 учнів, ~0,45% у 1980 р., населенням міста у 84 тис. осіб і біля 700 учнів у 2021 р. ~0,8% з населенням 109 тис..

У Ковелі на 1980 р. налічувалося біля 200 учнів, ~0,30% з числом населення у 57 тис. осіб, на 2021 біля ~1,3% з 68 тис. населення.

Червоноград у 1980 р. населяло. б. 55 тис. насе-лення, налічувалося лише одна художня школа, студія міського Палацу Культури під керівництвом А. Бачі, з невеликим числом учасників, нечисленних учнівських гуртків при школах, що складало біля 300 учнів ~0,54%, і більше 500 учнів з 64 тис. населення міста у 2021 р., що складає ~0,82%, сьо-годні Шептицький.

Можемо відзначити помітне збільшення відсо-ткового значення молодих прихильників у 2021 р. образотворчих початкових навчальних осередків, проте варта поточнити, що у радянській час число як учнів так і числа викладачів обмежувалося адміністративно, проте на підсумковий результат це могло вплинути незначним чином.

Окремі дані знаходимо у статті С. Волкова "Ретроспекції мистецької освіти в українському суспільстві ХХ-XXI століття" на території захо-пленої більшовиками частини України, в умовах воєнного комунізму, після закінчення активної фази військових дій. Система професійної освіти в Україні (складовою якої були й музичні, художні, театральні навчальні заклади) почала будуватися в 1920 р. разом з усією системою освіти України, зруйнованою воєнними подіями 1917–1919 років. Кількість мистецьких професійно спрямованих навчальних закладів, що існували у великих куль-турних центрах, від 487 становила 2,2 %. (Волков, 2012: 58) Показник становить відсоток суми усіх мистецьких закладів, який умовно поділивши, навіть на 3, отримуємо окрему складову, ціл-ком звичну величину у ~0,7%. До попереднього, важливо додати, що С. Волков подає дані лише з окремої частини Української території, і лише число навчальних закладів, що тільки умовно за обставин післявоєнної розрухи, можна порівню-вати умовно, як пропорційну кількість навчальних закладів.

Історично Ковель, що лежить на перехрестях військових подій I світової війни, саме там від-

бувається т. зв. брусилівський прорив, місто юри-дично підпорядковується Російській імперії, фак-тично зайняте німецько-австрійськими військами, з 1917 року Волинь і місто Ковель згідно Третього Універсалу належить УНР. До 1939 року Поль-ській Республіці.

Історично Червоноград, що був невеличким Христінополем, у ХІХ ст. належить до Австро-Угорської імперії, пізніше ЗУНРу, Польській Рес-публіці і, врешті, Польській народній республіці, і 1951 р. за результатами обміну територій, пере-ходить до УРСР.

І лише Кам'янець на Поділлі має забутий ста-тус колишнього губернського центру, культур-ного осередку. З к. ХVІІІ ст. належить російській імперії, УНР, Українській Державі (П. Скоропад-ського), УНР (Директорії), УСРР/УРСР (СРСР), третьому Рейху, Україні з 1991 р.

Як можемо бачити, результати відсотків обра-них міст з умовно подібними вихідними даними радянського періоду подають схожу статистику, що як на думку автора, свідчить про певну схожу ментальну величину вартості необхідних культур-них потреб з незначними відмінностями у формах адміністративного управління.

У 20-х роках в історії освітньої системи Укра-їни є чи не єдиним періодом, коли в Україні вда-лося забезпечити розробку і прийняття Кодексу Законів про народну освіту УСРР. Це був перший і єдиний документ такого рівня в колишньому Радянському Союзі. Незважаючи на те, що Кодекс діяв недовго, він створив належне правове поле для функціонування освітньої системи України, в якій окремим пунктом було визначено й місце художньої (мистецької) освіти. Вона мала окрему професійну галузеву вертикаль і поділялася на музичну, образотворчого мистецтва, театраль-но-сценічну та літературну. Як зазначалося в Кодексі, "враховуючи виховне значення мистецтва, Голо-вополітосвіта сприяє трудящим масам у справі залучення їх до скарбів і досягнень мистецтва, одночасно ознайомлюючи їх з самим процесом і прийомами творчості з метою виявлення нового мистецтва, що відповідає психіці та ідеології тру-дящих мас". (Волков, 2012: 60)

Фахову підготовку юних художників Кам'янця до поч. 30-х рр. ХХ ст. забезпечувала заснована В. Гагенмейстером художньо-промислова школа. До самого закриття і більшовицьких репресій, вона залишила надзвичайно яскравий слід у куль-турному житті губернського міста. Тяглість твор-чих традицій після ліквідації школи була втрачена і, нажаль, спроби відродження 1993 р. виявилися теж марними, окрім як відкриття кафедри ОДПМ

у стінах Кам'янецького ВИШу та невеликого числа викладачів, котрі отримали запрошення для роботи на ній.

Базові потреби образотворчої освіти забезпечує Кам'янець-Подільська міська дитяча художня школа яка діє з 1969 р. та Кам'янецьке Культурно-освітнє училище, (факовий коледж). Програма радянського періоду складалась з класичної комбінації стандартних завдань, ґрунтуючись на класичній академічній програмі, що забезпечувала пристойний рівень підготовки з рисунку, живопису та композиції. Відповідно – посідає власне місце у академічній ієрархії, головна увага акцентується на оволодінні засобами традиційного реалістичного рисунку, малярства та основ композиції через системну роботу з натурними геометричними формами, програма якої спрямована виключно на отримання відповідної підготовки, практичного володіння навичками для формування бази, де головною дисципліною окрім рисунку, виступає акварельне малярство – доволі складне для опанування заняття. Певним чином це сприяє місцевим кадрам, котрі отримують перевагу над немісцевими. Художня школа виступає у ролі не лише як гурток, але як заклад підготовки, спрямованої на чітку спеціалізацію, де навчальний процес узгоджено з вимогами ВИШів, коли три чверті вихованців ДХШ навчались за місцем проживання.

Зовнішній вплив на культурну ситуацію Кам'яня переоцінити доволі важко, ще й з тієї причини, що обставини культурно-історичного статусу протягом усього року приваблює до себе широке коло неофітів завдяки природно-архітектурним мотивам фортеці та пам'яток старого міста. Потужний кадровий потік формує власну художню спадкову тяглість, замикаючи цикл відтворення кадрів. Окрім згаданого, необхідно зазначити й про потужну методичну базу, оскільки місцевий ВИШ готує кадрове й педагогічне забезпечення. З 80-х рр. ХХ ст. місто набуває статусу центру методичної роботи всього регіону Поділля, що відповідним чином піднімає рівень вимог до вступників.

Базова художня освіта Ковеля трансформується від аматорських навчальних груп часів “просвітництва” ХІХ ст., крізь централізовану радянську форму у напрямку академічної освіти України. Становлення волинської школи можна розділити на кілька ключових етапів, з притаманним їй акцентом на народних промислах Волині і Полісся та етнодизайні.

Початок ХХ ст. характерний пануванням російської адміністрації, коли базова художня освіта має епізодичний, кулуарний характер. Мистец-

тво переважно викладається у приватній формі, фрагментарно, у гімназіях. Культурну освітньо-фахову роль відіграють окремі майстри, як носії європейської традиції зокрема через польські та австрійські, також і церковні контакти. У стилістиці мистецької початкової і фахової освіти побутує орієнтація на класичний малюнок і релігійний живопис через доволі вузьку смужку носіїв необхідних навичок під орудою російських оберпрокурорів до 17 року ХХ ст..

Післявоєнний період 40-70 рр. ХХ ст. позначений формуванням бази та централізацією підготовчої мистецької освіти. Створення гуртків при піонерських будинках та будинках культури, часом накопичення інтелектуальних та кадрових сил викладачами та ентузіастами у напрямку створення майбутньої професійної основи.

“Інституціональний період” означається утворенням міської Ковельської дитячої школи – ключовий етап, за якого освіта міста набуває належного статусу 1983 р.. Заснування Ковельського образотворчого осередку як формування єдиного методичного підходу – поворотний момент об'єднання талановитої молоді і фахівців педагогів. Обрано принцип синтезу стрункої академічної системи навчання і художніх практик з волинським етнічним колоритом. Кадровий склад започаткував формування кістяка викладачів, які орієнтувалися на кращі зразки львівської та київської образотворчих традицій – будучи самі вихованцями київської і львівської мистецьких шкіл.

Кінець ХХ до поч. ХХІ ст. означено як етап пріоритетного статусу етнодизайну у фаховій художній творчості через підвищений інтерес до народного мистецтва Полісся і Волині, засобів традиційного писанкарства та орнаментики. Превалює ідея національного відродження через філософію естетичного переосмислення з чітким вектором та інтеграцію цифрових інструментів у навчальний та практичний образотворчий процес. Неминучий тандем з ІІІ та інструменти дистанційних та інтеркомунікаційних технологій. Результат цілком очікуваний і закономірний – класична академічна база, з рисами національної автентики, з перманентною зацікавленістю до фахової допідготовки, через необхідність збереження регіональної ідентичності.

Червоноград – як місто з новою поліетнічною індустріальною специфікою з промисловим потенціалом і матеріальними ресурсами, отримав роль соціально-активного, з порівняно-молодим населенням. Образотворче життя поділялося за віковими категоріями. Початківці відвідували місцеву художню школу на базі загальноосвітньої,

можливість для молоді середнього віку забезпечувати аматорський рух народних студій у переважно шахтарському середовищі Червонограда. Активісти-організатори занять у студійних умовах були за фахом креативними творчими особистостями продуктивного віку, як на 80-ті рр. ХХ ст. І треба віддати належне, попри певні ідеологічні вимоги, зуміли забезпечувати кадрові та елементарні академічні потреби для доволі системної передфахової образотворчої підготовки кадрів. Також велась системна виставкова діяльність, в умовах міського Палацу Культури, бажаючі художники безпосередньо ставали учасниками театральних декоративних сценічних дійств для потреб місцевої театральної спільноти, що неоціненним чином якісно сприяло становленню художників з широким кругозором творчих можливостей.

Порівняльний аналіз форм художньої освіти за часу 90-х рр. ХХ ст. показує, що у сфері художньої культури відбуваються найбільш радикальні зміни, супроводжувані специфічними суперечностями. Визначились принципові зрушення в розвитку образотворчого мистецтва постмодерністського характеру. В моделюванні системи базових елементів української національної культури, об'єктивно існують значні відмінності між східними та західними регіонами України, які часто мають принциповий характер і є свідченням варіативності (суперечностей) її розвитку. (Мистецька освіта ХХІ століття, 2009: 20) Тобто, А. Садовенко наголошує на відмінності лише між регіонами України. В межах одного регіону, при певній умовній схожості наведених прикладів незмінним залишається бажання близького значенню кожної сімдесятої талановитої дитини заходу України займатися образотворчим мистецтвом. Бажання кола однодумців середнього українського розвинутого індустріального міста посідати власні навчальні заклади усіх рівнів для здійснення реальних кроків у напрямку створення місцевих творчих осередків, декларування індивідуального творчого кредо, власне кадрове забезпечення, демонстрацію результатів творчості.

Попередньо підсумовуючи, заклади художньої підготовчої освіти у містах Західного регіону України фінального етапу радянського часу не зуміли до кінця виявити творчий потенціал учасників через недосконалість неповороткості системи, ідеологічний диктат, значне обмеження творчих ініціатив та нечітке формулювання національних мотивів. Значною мірою і через відірваність від реальної конкуренції, слабкій конкуренції у виставковій діяльності, відсутність інституту місцевих практик викупу кращих живописних робіт,

Заорієнтованість на звичку виконання завдань з затвердженими радянськими взірцями. Попри цілком здоровий академізм, невміння мотивувати здорові тенденції класики, радянщина протиставляє себе духові юної творчої ініціативи, пригнічує авторське мислення і візуалізацію мови молоді генерації. Бюрократична інертність, жорстка система прив'язки годин і звітів, відсутність гнучкої організації альтернативних методик – ознаки архаїки і неконкурентності.

Серед іншого, саме відсутність у радянський період національного та сакрального фактора в будь-якій формі у художніх школах на заході України ставала системним подразником. Як і іконофобія, за якою неприпустимою була найменша апеляція до мотивів сакрального мистецтва у навчальному процесі. Іконопис в контексті церковної традиції завше був основою монументальної культури, означенням тяглості місцевої культури цехової.

Проте, національний фактор вихолощувався безпредметним “народним”, коли символічний ряд національного орнаменту, традиції, розчиняються зумисно соц. реалізмом. Методологічне протистояння – як формальне копіювання фізичного тіла як альтер его сакральним уявленням про мистецтво метафізики духовних сенсів.

В силу особливих негацій автора у бік безпредметних та аудіовізуальних мистецьких практик, самі коментарі у напрямку до концептуальних художніх форм, мають цілковите право на існування, проте позбавлені почесної уваги. Образотворча тяглість молоді генерації довоєнного десятиліття ХХІ ст. – демонструє рівень умінь з тенденціями до індивідуалізації, коли мистецькі заклади інтегрують класичну базу з сучасними тенденціями. Триває трансформація навчальних програм, повільно мігруючи до індивідуалізації.

У порівнянні державного стандарту з авторськими у т. ч. програмами тьюторної освіти, державна система наших передвоєнних чотирьох десятиліть спрямовувалась на синтез нових національних і сакральних сенсів академічними засобами. І навпаки, студійні, персоналізовані форми, закономірно, формували кістяк творчих ідей навколо певних сенсів, з можливостями корекції. Тому, умовно – державний освітній (стандарт (ДС)) шлях забезпечує вивчення “образотворчої абетки”, а персоналізовані форми осягають основи концептуальної “поезії”, що не завше затребувані будь де, окрім столиці.

Джон Дьюї у “Педагогіці прагматизму” вказує, що освіта – це не підготовка до життя, а саме життя. У центрі якого стоїть досвід учня, а не сума готових знань, навчальний план виходить з інтер-

есів дитини, де вчитель консультант. Домашньої освіти недостатньо, щоб дозволити дитині передбачити труднощі, з якими можна зіткнутися в більш складних соціальних умовах. (Pring R., 2014: 30)

За критеріями, державної форми з авторськими, у т. ч. персоніфікованими, обидва підходи потребують визначення мети, наявності плану, методології, як послідовності прикладених зусиль та усвідомленої ролі наставника.

У результаті за (ДС) передбачено – формування бази академічних основ, диплому. Студійні ж допомагають сформуванню унікальний “голос” митця, як вирішення конкретних творчих запитів.

Інертна державна форма програми, транслює стандартні навички з контролем навчального плану, без особливих естетичних орієнтирів. На протипагу гнучкому переосмисленню тем сучасних у напрямку індивідуальної траєкторії.

Жорстка послідовність: натюрморт – як переддень гіпсової голови. У протипагу проектна робота над концепцією, серіями виставкових робіт.

Окремість вибіркового дисциплін, щоденні подолання недоліків системної заскорузлості, технічних нормативів. Чи творчий пошук як частина необхідної практики, рефлексія і самоаналіз, траєкторія концептуальної цілісності.

Дослідниці О. Квецко, Н. Марусик, комплексно формулюють підсумовуючі запитання на тему загального мистецького спрямування статтею "Проблеми та перспективи мистецької освіти в Україні", як: сучасні виклики для суспільств в умовах глобалізації; необхідності розвитку мистецьких дисциплін як каталізатора розвитку творчого потенціалу суспільства; необхідності інвестицій саме в мистецьку освіту; адаптацію інноваційних підходів до сучасних програм; розширення досвіду узгодження та інтеграція з найкращими міжнародними практиками. (Квецко, Марусик, С.143)

Висновки. Незважаючи на схожість, обрані міста формують власні “мистецькі обличчя” творчої освіти. Перехід художньої підготовчої освіти в Західній Україні від довоєнних радянських стандартів, у випадку Кам’янця – з часу більшовицької окупації 1918 р., до диверсифікованих програм, акцентують креативність та індивідуалізм. Принципові зміни включають неодмінну, інтерактивність, інтеграцію, появу приватних студій, власні мистецькі традиції, неодмінну комерціалізацію підготовки відповідно до вимог ринкової конкуренції, посилення ролі приватних студій над жорсткою шкільною структурою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волков Сергій. Ретроспекції мистецької освіти в українському суспільстві XX – XXI століття. Інститут культурології Національної академії мистецтв України. Науковий щорічник. Культурологічна думка: Київ. 2012 Випуск: № 5, рік. С. 56-66
2. Мистецька освіта XXI століття: теорія і практика: Зб. матеріалів наук.-практ. конф., Київ, 27-28 жовтня 2009 р. Київ: НАККМ, 2010. 252 с.
3. Волков С. М. Мистецька освіта в культурі України 90-х років XX століття : монографія / С. М. Волков. – К. : ДАККМ, 2006. С. 121-168
4. Квецко Ольга, Марусик Наталія. Проблеми та перспективи мистецької освіти в Україні. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич. 2023. Випуск 70, Том 1. С. 141-146
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua (Дата звернення: 04.03.2024)
6. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. URL: zakon.rada.gov.ua. (Дата звернення 27.02.2026)
7. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: zakon.rada.gov.ua. (Дата звернення: 04.03.2024)
8. Про професійну творчу діяльність та творчі спілки : Закон України від 07.10.1997 р. № 554/97-ВР. URL: zakon.rada.gov.ua. (Дата звернення: 04.03.2024)
9. Положення про позашкільний навчальний заклад : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 04.03.2024)
10. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 (у редакції Постанови КМУ від 24.07.2019 р. № 688). URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 04.03.2024).
11. Про затвердження типових освітніх програм елементарного підрівня початкової мистецької освіти : Наказ Міністерства культури України від 24.04.2019 р. № 352. URL: mkip.gov.ua URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS32301> (Дата звернення 04.03.2026)
12. Про затвердження типових освітніх програм середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти : Наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 р. № 563. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0562734-19#Text> (Дата звернення 04.03.2026)
13. Про затвердження Положення про мистецьку школу : Наказ Міністерства культури України від 09.08.2018 р. № 686 (у редакції Наказу МКІП від 10.02.2021 р. № 71). URL: https://zakononline.ua/documents/show/34719__34719 (Дата звернення 04.03.2026)
14. Pring R. John Dewey: A Philosopher of Education for our Time? London : Bloomsbury Academic, 2014. 216 p. (Bloomsbury Library of Educational Thought / Series ed. Richard Bailey). 160 p. P. 30

REFERENCES

1. Volkov S. (2012) Retrospektivni mystetskoï osvity v ukrainskomu suspilstvi XX – XXI stolittia. [Retrospections of art education in the Ukrainian society of the XX – XXI centuries] Kulturolohichna dumka: nauk. shchorichnyk, Kyiv: Instytut kulturolohii Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy, 5. 56-66. [in Ukrainian].
2. Mystecka osvita XXI stolittia: teoriia i praktyka: zb. materialiv nauk.-prakt. konf. (2010) [Art education of the 21st century: theory and practice: collection of materials of the scientific-practical conference]. Kyiv: NAKKKM, 252. [in Ukrainian].
3. Volkov S. M. (2006) Mystetska osvita v kulturi Ukrainy 90-kh rokiv XX stolittia: monohrafiia. [Art education in the culture of Ukraine in the 90s of the XX century: monograph] Kyiv: DAKKKiM. 121-168. [in Ukrainian].
4. Kvetsko O., Marusyk N. (2023) Problemy ta perspektyvy mystetskoï osvity v Ukraini. [Problems and prospects of art education in Ukraine] Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Drohobych, 70 (1). 141-146. [in Ukrainian].
5. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII (2017) [On Education: Law of Ukraine of September 5, 2017, № 2145-VIII]. URL: zakon.rada.gov.ua (accessed: 04.03.2024). [in Ukrainian].
6. Pro pozashkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 22.06.2000 r. № 1841-III (2000) [On Out-of-school Education: Law of Ukraine of June 22, 2000, № 1841-III]. URL: zakon.rada.gov.ua (accessed: 27.02.2026). [in Ukrainian].
7. Pro kulturu: Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 r. № 2778-VI (2010) [On Culture: Law of Ukraine of December 14, 2010, № 2778-VI]. URL: zakon.rada.gov.ua (accessed: 04.03.2024). [in Ukrainian].
8. Pro profesiinu tvorchu diialnist ta tvorchi spilky: Zakon Ukrainy vid 07.10.1997 r. № 554/97-VR (1997) [On professional creative activity and creative unions: Law of Ukraine of October 7, 1997, № 554/97-VR]. URL: zakon.rada.gov.ua (accessed: 04.03.2024). [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro pozashkilnyi navchalnyi zaklad: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.05.2001 r. № 433 (2001) [Regulation on out-of-school educational institution: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of May 6, 2001, № 433]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF> (accessed: 04.03.2024). [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoï osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87 (u redaktsii Postanovy KMU vid 24.07.2019 r. № 688) (2018) [On approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 21, 2018, № 87 (as amended by the Resolution of the CMU of July 24, 2019, № 688)]. URL: zakon.rada.gov.ua (accessed: 04.03.2024). [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia typovykh osvitnikh prohram elementarnoho pidrivnia pochatkovoï mystetskoï osvity: Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy vid 24.04.2019 r. № 352 (2019) [On approval of typical educational programs of the elementary sub-level of primary art education: Order of the Ministry of Culture of Ukraine of April 24, 2019, № 352]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS32301> (accessed: 04.03.2026). [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia typovykh osvitnikh prohram serednoho (bazovoho) pidrivnia pochatkovoï mystetskoï osvity: Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy vid 23.07.2019 r. № 563 (2019) [On approval of typical educational programs of the secondary (basic) sub-level of primary art education: Order of the Ministry of Culture of Ukraine of July 23, 2019, № 563]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0562734-19> (accessed: 04.03.2026). [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro mystetsku shkolu: Nakaz Ministerstva kultury Ukrainy vid 09.08.2018 r. № 686 (u redaktsii Nakazu MKIP vid 10.02.2021 r. № 71) (2018) [On approval of the Regulation on the art school: Order of the Ministry of Culture of Ukraine of August 9, 2018, № 686 (as amended by the Order of the MCIP of February 10, 2021, № 71)]. URL: https://zakononline.ua/documents/show/34719__34719 (accessed: 04.03.2026). [in Ukrainian].
14. Pring R. (2014) John Dewey: A Philosopher of Education for our Time? London: Bloomsbury Academic. 216 p. (Bloomsbury Library of Educational Thought / Series ed. Richard Bailey). 30.

Дата першого надходження статті до видання: 26.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

